

Plenum

Tisdag 19.3.2024 kl. 14.00—15.57

9. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om offentlig upphandling och koncession och lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster

Regeringens proposition RP 102/2023 rd

Utskottets betänkande EkUB 2/2024 rd

Andra behandlingen

Talman Jussi Halla-aho: Ärende 9 på dagordningen presenteras för andra behandling. Innehållet har godkänts i första behandlingen och lagförslagen kan nu antas eller förkastas. — Debatt, ledamot Nikkanen, varsågod.

Debatt

15.29 Saku Nikkanen sd: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys julkisten hankintojen ja sopimusten muuttamiseksi on sinänsä kaikin puolin kannatettava. Julkisten hankintojen yhteydessä esiintyviä väärinkäytöksiä on kaikin tavoin estettävä ennalta, ja tämä esitys sinällään myös auttaa tässä. Meillä on paljon esimerkkejä siitä, miten julkisia hankintoja on, voi sanoa, väärinkäytetty, ja niissä on myöskin mahdollisuus korruptioon.

Mutta samalla, kun me teemme muutoksia hankintalakiin estääksemme väärinkäytöksiä, meidän tulisi myös käyttää jonkun verran aikaa ja ajatusta siihen, miten me voisimme hankintalakia muuttaa sellaiseen muotoon, että me saisimme siitä tehokkaampaa ja pystyisimme myös tarjoamaan kotimaisille ja pienemmille yrityksille mahdollisuuksia julkisissa kilpailutuksissa pärjätä. Sen takia toivonkin, että hallitus ottaisi tämän hankintalain vielä uudelleen käsittelyyn ja tekisi toimia sen eteen, että tämä laki palvelisi paremmin myös meidän paikallisia, lähellä olevia yrityksiä.

50 miljardin hankinnat ovat valtavan suuri määrä vuositasona, ja tässä olisi varmasti paljon parannettavaa. Paikallisilta yrityksiltä tulee paljon viestejä siitä, miten kotimaiset yritykset eivät pärjää tässä kilpailussa. Totta kai meillä on EU:n yhteiset markkinat ja näin, ja meidänkin tarvitsee myöskin vientiin saada tarjottua, mutta on myöskin paljon sellaista, että hankitaan puistonpenkkejä Turun torille Kiinasta tai Kansallismuseon huonekaluja Puolasta, ja välillä tuntuu siltä, että onko se ihan tarkoituksenmukaista.

Paljon puhutaan myös hankintaosaamisen puutteesta. Toki varmasti näinkin on, mutta kyllä meidän hankintalaki on myöskin todella haastava siinä mielessä, että pystyisi jollain muullakin tavalla kilpailussa pärjäämään kuin pelkällä hinnalla. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joonas, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 24/2024 rd

15.31 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä kokonaisuudessa todella olemme nyt hankintalakia muuttamassa siten, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta jonkun verran kasvaa, tai oikeastaan niin, että heillä olisi nyt sitten riittävä aika toteuttaa omaa tehtäväänsä, ja tällähän pyritään nimenomaan tehostamaan julkisten hankintojen valvontaa. Voi varmasti ajatella, niin kuin tässä edellä on todettu, että aivan perusteltua ja hyvä esitys.

Arvoisa puhemies! Ajattelin tässä yhteydessä vielä todeta todella tästä hankintalakikokonaisuudesta, että tähän oikeastaan joka vaalikausi täällä tavalla tai toisella on muutosten paineen alla ollut. Milloin kysymys on ollut siitä, että sitä on haluttu uudistaa direktiivin muuttuessa tai tiukentaa jopa enemmän kuin direktiivi pakottaisi meidät tiukentamaan, milloin sitten julkisten hankintojen säästöpotentiaali on ollut se asia, jota on haluttu lähteä selvittämään, että voisiko lainsäädännön muutoksilla saada tässä tehokkuutta, tai oli se sitten ne asiat, joita tässä esimerkiksi edustaja Nikkanen nosti esille, että millä tavalla pystytään tukemaan niin paikallista kuin alueellista tuotantoa ja voidaanko hankintoja keskittää. Tältä osin voikin todeta, että hankintalaki on tällainen toiveiden tynnyri, johon monesti aika paljon odotuksia asetetaan.

Arvoisa puhemies! Se, mikä meillä monesti unohtuu, on se, että kun me lainsäädäntöä muutamme, pitäisi aina kyetä myös arvioimaan, mihin tämä vaikuttaa. Otan tästä nyt yhden esimerkin, joka liittyy nimenomaan tähän hankintalakikokonaisuuteen: Vaalikaudella 15—19 tämä sali päätti, että tiukennetaan hankintalakia enemmän kuin todella hankintadirektiivi edellytti, nimenomaisesti liittyen tähän julkisten yksiköiden ulosmyyntioikeuteen. Silloin jo todettiin, että kun tämä tiukennus nyt sitten tehdään, se luultavasti johtaa siihen, että eri toimijat alkavat enenevässä määrin hyödyntämään niin sanottuja in-house-menetelmiä. No, nyt sitten tulemme vaalikauteen 23—27, ja mikä täällä on edessä? Niin kuin hallituksen ohjelmasta olemme lukeneet, hankintalakia pitäisi jälleen tiukentaa ja puuttua nyt sitten näiden in-house-menetelmien käyttöön, ja tähän aiheuttaa nimenomaan sellaisen noidankehän, että aina kun sääntelyä yritetään tiukentaa, toimijat kyllä sitten löytävät uudet mahdollisuudet aina toimia, ja sitten taas olemme siinä pisteessä, että lainsäädännön tiukentamista vaaditaan.

Senpä takia, arvoisa puhemies, tässä kokonaisuudessa, kun puhutaan hankintalain muutoksesta, toivon, että harkitsemme vakaasti, minkälaisia muutoksia tarvitaan. Ehkä nyanssina voi todeta, että se kritiikki, jota näitä in-house-toimijoita kohti on todettu, on varmasti ihan paikallaan, ja tästähän vaikkapa markkinaoikeus juuri nelisen päivää sitten on kertonut omasta päätöksestään, mikä on liittynyt yhden hyvinvointialueen toimintaan. Siltä osin voidaan todeta, että ihan nykyisenkin lainsäädännön mukaan näissä voidaan kyllä menettellä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

15.34 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on talousvaliokunnan yksimielinen mietintö liittyen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin eli niin kutsuttuun hankintalakiin sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin eli niin kutsuttuun erityisalojen hankintalakiin.

Ehkä muutama toteamus hankintalasta ja niistä probleemista ja ongelmista, mitä se sisältää: Kun tehdään hankintoja, tulisi huomioida se, että hinta ei aina ratkaisisi sitä, mitä valitaan, vaan laadunkin pitäisi olla merkittävä tekijä. He, jotka tekevät näitä hankintoja,

Punkt i protokollet PR 24/2024 rd

tarvitsevat edelleenkin koulutusta ja ohjausta siinä, miten hankintoja tehdään, sillä kentällä on ihan oikeasti pelkoa siitä, että jos tekee virheen hankintaa tehdessään, joutuu markkinaoikeuteen — pelkäävät tekevänsä virheen — ja silloin monta kertaa käy juurikin niin, että valitaan se halvin, hinnaltaan edullisin, ja ei välttämättä saadakaan niin hyvää kuin pitäisi. Eli laadulla on suurta merkitystä.

Väärin tehty hankinta, hankintalakia vastaan, ehkä viimeisin esimerkki: Hieman 100 000 euroa ylittänyt summa Keravalla, tilattiin jumppakeppejä. Asiastahan on nyt siellä todettu, että väärin on tehty. Tällä tavalla sitten nousee julkisuuteen näitä tapauksia, jotka ovat tietenkin ikäviä — ehkä huolimattomuuttaan, tietämättömyyttään tehtyjä, mutta kuitenkin erittäin ikäviä niille, joille nämä sattuvat.

Eli on tärkeää, että hankintalakia noudatetaan. On tärkeää, että lainsäädäntöä kehitetään erityisesti osaamisen kannalta. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

15.37 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Hallitus tekee paljon töitä parantaakseen hankintalakiin liittyviä asioita. Julkiset hankinnat puhuttelevat hyvin paljon, ja nyt kun puhutaan ja on noussut hyvin kärkeen huoltovarmuus ja omavaraisuus, niin otan esiin kotimaisen ruuantuotannon ja julkiset hankinnat siinä.

On todella tärkeää, että pyritään siihen, että meidän laitoksissamme olisi kotimaisuusaste erittäin korkea, kun tarjotaan aterioita. Nyt on sellainen ongelma, että kannattavuus on valtavan veitsenterällä nyt viljelijöillä ja tuottajilla, ja se johtuu paljon myös siitä, että meidän maahamme tulee paljon elintarvikkeita, joita ei ole tuotettu samoilla kriteereillä kuin suomalainen ruoka ja elintarvike. Näin ollen myös näissä meidän julkisissa hankinnoissamme ruuan suhteen pitäisi myös laitoksille olla kriteeri, että se ruoka, mitä siellä tarjotaan, on tuotettu samoilla kriteereillä kuin kotimainenkin ruoka ja elintarvike.

Tämä tulee olemaan varmaan hallituksen yksi asia, mitä viedään eteenpäin, ja siihen pitää kannustaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

15.38 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä edellä sekä edustaja Elomaa että edustaja Juvonen nostivat esille erittäin tärkeän asian liittyen näihin hankintoihin, ja se oli se, että pelkästään hinnan ei pidä ratkaista, vaan laadullakin pitää olla merkitystä. Se on varmasti sellainen asia, josta täällä enenevässä määrin samaa mieltä ollaan. Sitten, totta kai, tulee se haaste, että kun monesti näiden julkisten hankintojen säästöpotentiaali on se, mitä täälläkin moni kansanedustaja aina haluaa, että voitaisiinko vähän näitä hankintoja vielä tehostaa, elikkä nimenomaisesti voitaisiinko saada hankittua sama tavara mutta entistä halvemmalla. Tämä on, totta kai, tärkeä pyrkimys tilanteessa, jossa meidän julkinen talous on siinä kunnossa kuin on, mutta on syytä muistaa todella, että pelkästään siihen hintaan takertuminen ei todellakaan takaa sitä, että hankittaisiin kestäviä ja laadukkaita palveluita ja tavaroita, jotka todella sitten palvelisivat tarkoitustaan. Toivon todella, että tämä asia tässä asiakokonaisuudessa nyt muistetaan.

Arvoisa puhemies! On ehkä vielä syytä todeta se, että se, millä keinoin varmasti tämän hankintalain muuttamisellakin voitaisiin lisätä tehokkuutta saada, on juuri se, minkälainen osaaminen meillä ylipääntänsä eri hankintayksiköissä on, voidaanko sitä kehittää, voidaan-

Punkt i protokollet PR 24/2024 rd

ko siihen esimerkiksi lainsäädännöllä jonkunnäköisiä muutoksia saada aikaiseksi. Toinen liittyy sitten siihen, millä tavalla annamme näille hankintayksiköille kuitenkin tarpeeksi vapauksia ja mahdollisuuksia toteuttaa ne hankinnat parhaalla mahdollisella tavalla, koska esimerkiksi nyt tässä kysymyksessä, jota me tässä käsittelemme, tällä pyritään viime kädessä nimenomaan myös rajoittamaan hankintayksiköiden toimintamahdollisuuksia ja toisaalta annetaan lisää toimintavaltuuksia kilpailu- ja kuluttajaviranomaisille. Olisi tärkeätä miettiä myös meidän hankintayksiköitä, jotka välillä ovat pieniä, kun puhutaan yksittäisistä kunnista yksittäisissä hankinnoissa, ja sitten on, totta kai, suurempia, kun puhutaan isoista vaikka puitesopimuskokonaisuuksista, joihin useampi toimija on liittynyt. Näissä kokonaisuuksissa varmaan sen hankinnan toteuttaminenkin on hyvin erityyppistä. Senkin takia on tärkeätä, että kun lainsäädäntöä muutetaan, niin nämä erilaiset tilanteet otetaan sitten huomioon, jotta emme vaan päädy siihen, että jatkossa pelkästään hinta ratkaisee.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen godkände lagförslag 1 och 2 i proposition RP 102/2023 rd utifrån beslutet i första behandlingen. Andra behandlingen av lagförslagen avslutades. Ärendet slutbehandlat.